

PIETER JANSZ. QUAST

DOOR

DR. A. BREDIUS.

SEDERT de bcoefening der kunstgeschiedenis een zoo veel hooger vlucht nam, sedert men het verdienstelijke werk van vele vergeten kunstenaars aan het licht bracht en begon te toetsen aan het werk van bekendere meesters, is er veel veranderd in de waardeering onzer oude schilders. Sommigen, wier werk vroeger tot het duurst betaalde, het meest gezochte gerekend werd, vinden thans minder bijval. Een BOTH bijvoorbeeld, ééns veel hooger dan RUISDAEL betaald, wordt nu „veronzachtzaamd”; wij vinden zijne landschappen te veel „gemaakt”, wij moeten erkennen dat CLAUDE LORRAIN, zijn voorbeeld, dikwijls hooger staat, en dat het werk van RUISDAEL oorspronkelijker, genialer is. Vroeger zocht men vooral RUISDAEL'S latere werken: watervallen en gecomponeerde landschappen. Thans beginnen wij te beseffen, dat zijne vroegere stukken frisscher, natuurlijker zijn, dichter op het geziene geïnspireerd. In andere gevallen beoordeelden wij vroeger sommige schilders onbillijk, omdat hunne beste werken door oude kunstkoopers van hunne handteekeningen ontdaan en aan bekendere meesters toegeschreven waren. Kwam dan zoo nu en dan eens een goed werk van zulk een schilder aan het licht, dan verbaasden wij ons over de hooge kwaliteiten die hij in dat beter werk ten toon spreidde.

Onder de miskende schilders, wier werk op die wijze lang onbillijk beoordeeld werd, behoort ook PIETER QUAST. Hoe vele stukken heb ik van dien schilder onder andere namen op veilingen zien paraderen! Gewoonlijk heette een QUAST, als hij van wat betere kwaliteit was, dan ADRIAEN BROUWER, soms OSTADE. Inderdaad lijkt zijn beste werk op dat van zijn grooten tijdgenoot. Het is niet onmogelijk, dat de jonge QUAST te Amsterdam, waar hij in 1632 huwde, den precies even ouden BROUWER, die er omstreeks 1627 nog vertoefde, persoonlijk leerde kennen; in elk geval kende hij zijn reeds spoedig gezocht werk. Weinige schilders ten onzent hadden een zoo grooten invloed op het werk van hunne tijdgenooten als BROUWER. En dat in zoo korten tijd, want — afgezien er van dat BROUWER reeds op 32jarigen leeftijd overleed — was hij slechts enkele jaren bij ons werkzaam. Hoe onmiskenbaar echter is zijn invloed op het werk van QUAST, PIETER DE BLOOT, CORNELIS SAFTLEVEN, SORGH, den jongen ADRIAEN VAN OSTADE (die met hem het atelier van HALS bezocht), DIEPRAEM, om maar enkelen te noemen! Te Antwerpen volgden dan CRAESBEEK en TENIERS.

QUAST koos voor zijn onderwerpen ook meest kroegscènes, — boeren bij het bier en het kaartspel, of bij hun huisselijk bedrijf. Evenals BROUWER had hij een voorliefde voor het afbeelden van sommige chirurgicale operaties, het snijden van den kei of andere minder appetijtelijke verrichtingen. Evenals sommige stukken van BROUWER zijn ettelijke schilderijtjes van QUAST weinig geschikt om in een salon — zelfs sommigen om in een Museum opgehangen te worden.

Evenals BROUWER schijnt QUAST een leven geleid te hebben, waarin hij dikwerf getuige van vechtpartijen en dronkemansgedoe was, zoodat de scènes, die hij ons schildert waren „pris sur le vif.” Bovendien schilderde hij ook bijbelsche onderwerpen, waarbij hij het niet kon laten karikatuurachtige koppen en figuren aan te brengen, geheel als ook JAN STEEN dit deed in verscheidene van zijne „gewijde” onderwerpen behandelende stukken.

Zijn werk is zeer verschillend van kwaliteit. Te herkennen is het aan zijne typen. Meestal geeft hij zijn drinkebroers een dikken, roodachtigen neus en hij kiest maar zelden een fatsoenlijk gezicht voor zijn modellen. Hij schildert alles in warme bruine tinten terwijl zijne hoofdfiguren met sterke lokale kleuren — rood, een warm groen, een geelbruin, een paersch en sterk geel — getooid zijn. In vele stukken vinden wij een krachtige, vette schildering; hij is breed van opvatting en uitvoering en heeft eene neiging tot overdrijving bij de uitdrukking op de tronicën zijner figuren die soms aan karikaturen doen denken.

Wij bezaten tot voor korten tijd maar één goed werk, een klein schilderijtje van hem in onze Musea. In 's-Rijks Museum te Amsterdam is als legaat van den Heer D. FRANKEN opgenomen een stukje, voorstellende een man, die

Photografie Veenbood & Dewald, den Haag.

Photografie Mulsenbach, Riffart & Co. Bergen.

PIETER QUAST
MAURITSHUIS, DEN HAAG.

eene operatie aan het been ondergaat. Op den voorgrond rechts drie figuren; de geopereerde is in 't geelbruin. Zijn voet wordt op een bankje gesneden, er bij een bekken met bloed enz. Links op den voorgrond een open boek, waarop een doodshoofd; links op den achtergrond weér drie figuren. Een zit op een bankje, een tweede zoekt iets... op het hoofd van den vorige, een derde zit op den grond. Deze drie figuren in paersch-grijze kleuren. Achter tegen den muur een kast met heiligenbeeld en flesch. Voor QUAST bijzonder koel van kleur, in grijze, grauwe toonen geschilderd.

Een ander stuk in die verzameling, te kwader ure aangekocht, wàs eens goed, maar heeft alle belangrijkheid verloren door slijtage en overschildering (de hoofdfiguur, 'een jonge vrouw, heeft een geheel nieuw geschilderde kop!)

In het Mauritshuis bevond zich reeds sedert 1879 een groot en zonderling werk van QUAST, voorstellende den triumpf der zotheid. Het is in 1643 geschilderd, met zijn monogram (P.Q. in één) en dat jaartal voorzien. Het is h. 0.695, br. 0.99.

De zotheid, in de gedaante van een in het geel gekleed man met een narrenkap op 't hoofd, doet zijn feestelijken intocht op den rug van drie voor overgebogen mannen. Vóór hem een nar in het rood met een rommelpot in de hand. Rechts van hem een gitaarspeler, links een violist. R. en l. nog drie mannen met groote neuzen, en nog eenige andere personages met karikatuurkoppen. Op den achtergrond ziet men een vorst met drie personen van een balcon toekijken. Het is geen karakteristiek werk van den meester; het figuurtje van „de zotheid” is echter aardig van teekening en expressie.

In 1900 werd voor het Mauritshuis, niet zonder moeite, een der fraaiste stukken, die ik ooit van QUAST ontmoette, aangekocht. Als echt „boerenstuk” is dit werk veel meer een „specimen” en wel een zeer fraai, van zijn hand dan het voorgaande.

De schilderij, die sedert eenigen tijd het Mauritshuis tot sieraad verstrekt, is op een ovaal paneel, niet onwaarschijnlijk de deksel van een tonnetje, tot schilderspaneel omgewerkt, geschilderd. ¹⁾ Zes mannen, waarvan er drie aan een tafeltje zitten bij het kaartspel, schijnen in de herberg te vertoeven. Bij den eenen, rechts, in lichtgrijzen jas en geelbruine broek, die met een boos gezicht zijn kaarten laat kijken — het schijnen drie azen te zijn — staat een glas bier. Zijn medespeler over hem in 't groen met bruinen weerschijn en bruinrose broek, kijkt er vrij onverschillig na; de derde man achter de tafel in bruinachtig groen, die den toeschouwer en face aankijkt, brult bij het vioolspel van een rechts op den achtergrond staand, zeer geestig getoetsten muzikant in licht paersch, die zelf

1) Het ronde stuk is circa 0.327 à 0.334 cm. in diameter.

ook meëzingt. In den linkerhoek zit een drinkebroer in grijs blauwen jas, half zat, te soezen en wordt juist ruw tot de werkelijkheid teruggebracht door een loozen kameraad in 't warm lichtbruin die hem een kan water op het hoofd giet. Het vlot en geestig behandelde stuk is van links boven mooi verlicht en in breede manier, de lichten geëmpateerd, de schaduwen transparant geschilderd.

In geen enkele schilderij mij bekend, staat QUAST zóó dicht bij BROUWER, zoowel wat opvatting als toon betreft. De fijne, grijs bruine achtergrond is bijzonder goed voor hem, en de gesloten degelijke compositie zeer gelukkig. Minder dan ooit gebruikt hij hier sterke lokaalkleuren; de lichtwerking is zeer fraai.

De schilderij is niet gemerkt. Toch is het mogelijk het tijdperk te bepalen waarin QUAST het geschilderd heeft. In het Keizerlijk Hof-Museum te Weenen bevindt zich onder No. 1300 een stuk van onzen meester, voluit gemerkt: PIETER QUAST fc 1633. Het stelt voor vier boeren aan tafel, waarvan één met een verbonden oog, links op den tweeden grond staat er een met de handen op den rug; een der vier steekt een pijp aan in een comfoor, een ander geeft zijn makker over de tafel de hand alsof hij: top! toeslaat. Rechts op den voorgrond een minder aesthetisch tooneeltje: een kind gebruikt een zeer primitieve kakstoel, liefst met zijn rug naar den toeschouwer gewend. Op den achtergrond doen twee oude paren samen een rondedans. De figuren op den voorgrond weér in krachtige kleuren: paersch met rood, roserood met bruin, zijn geliefd geelbruin. Verder is alles in zijn bruinige grijze transparante toonen. De achtergrond is licht; het heele stuk is helder en doorschijnend. Boven op een leer ziet men links nog een man op een doedelzak spelen.

Kleuren, toon *geheel* als op het Haagsche stuk. Maar het laatste is als compositie en kwaliteit verreweg verkiesselijk. Het stuk te Weenen is van veel grooter afmetingen: hg. 48, br. 63 cM.

Wat de levensgeschiedenis van QUAST betreft: HOUBRAKEN zwijgt geheel over hem en VAN EYNDEN en VAN DER WILLIGEN zijn de eersten die zijn naam vermelden. Zij zeggen:

„PIETER QUAST wordt gemeend een Hagenaar geweest te zijn, doch wij „hebben geen levens-omstandigheden van hem kunnen vinden. Het jaartal 1632, „dat op sommige van zijne werken gevonden wordt, geeft te kennen dat hij in „het laatst der zestiende of in het begin der zeventiende eeuw geboren is; en „derhalve een tijd- en kunstgenoot was van ADRIAAN VAN DER VENNE, wiens „smaak hij somtijds in de verkiezing der onderwerpen gevolgd heeft; maar zijne „teekening is min nauwkeurig en zijne schilderwijze onachtzamer. Hij heeft veel „met potlood op perkament geteekend. De zoogenaamde Batailje tusschen visch „en vleesch, of den twistenden hond en de kat, boerenbedrijven en drinkgelagen,

„soldatengevechten, bedelaars en soortgelijke voorwerpen zijn door hem geschilderd en eenige derzelve heeft hij gegraveerd, ook hebben P. NOLPE, S. SAVRY en „H. HONDIUS naar zijne schilderijen en teekeningen, prenten vervaardigd. In de „galerij van Salzthalen waren voorheen eenige zijner uitvoerigste schilderijen”.¹⁾

Het is mij gelukt, het volgende omtrent hem op te sporen.

Uit de Kerkboeken teekende DE VRIES aan, dat 26 Juni 1632 PIETER QUAST van Amsterdam, out 26 jaeren, schilder, wonende in de Molensteech, en ANNETIE SPLINTERS, uit 's-Gravenhage, wonende als vooren in het huwelijk traden. De bruid had verklaard met eede een vrije persoon te zijn. Het huwelijk werd te Sloten voltrokken.²⁾

Hij is dus 1605 of 1606 te Amsterdam geboren. Zooals ik reeds zeide, het is niet onwaarschijnlijk, dat QUAST vóór dien tijd BROUWER (en zeker diens toen te Amsterdam zeer bekende en hoog geschatte werken) leerde kennen. Wellicht door zijne Haagsche vrouw daartoe aangezocht, trok onze schilder weldra naar de hofstad, waar hij 1634 als Lid van het St. Lucasgilde werd ingeschreven.³⁾ Hij bleef er geruimen tijd; o. a. werd 1 Juli 1639 een dochter CONSTANTIA van hem gedoopt in de Kloosterkerk (de schilder KNIBBERGEN was getuige) en 27 Aug. 1641 een ander kind, wiens naam oningevuld bleef.⁴⁾

3 Oct. 1643 wordt QUAST voor den gerechte aangesproken door PAUWELS COORNAERT, koopman. De schilder wil zijn schuld betalen maar verzoekt 9 maanden uitstel, 5 Maart 1642 eischt de herbergier FERDINANDUS GREVEL betaling van zijne schulden. De advokaat van QUAST zegt, die eerst te zullen betalen als de eisscher teruggeeft „twee teijckeninghen die den eyscher van den „gedaegde is hebbende.” 19 Juli 1641 blijkt het dat „de gedaechde aen eijscher „gelaten heeft drye teyckeningen wesende Spaensche pantalons (harlekijns); eerst als de schilder die terugontvangt zal hij betalen. 2 Oct. 1641 wordt hij echter, nadat zijne huisvrouw „in juditio” gehoord is, veroordeeld de geesichte som te betalen cum expensis.⁵⁾ 31 Dec. 1639 had QUAST een huis gekocht, aan de Oostzijde van de Groene Burchwal; hij betaalde *f* 100.— in geld en de rest in twee schuldbrieven samen groot *f* 1600.— De ééne, groot *f* 1000.— werd in Mei 1648 door QUAST's weduwe betaald, de andere van *f* 600.— eerst in 1662 door GOVERT HENDRICX VAN MEERLE afgelost.⁶⁾ Volgens de klapwakersboeken van 1644 woonde de schilder nog in dat jaar op de paveljoensche

1) Thans in het Museum te Brunswijk.

2) Oud-Holland III, p. 309.

3) OBREEN's Archief v. Ned. Kunstgeschiedenis III.

4) Doopboeken der Kloosterkerk te 's-Gravenhage.

5) Rollen, Haagsch Schepenarchief.

6) Reg. Verk. v. huizen, Haagsch Archief.

gracht oost van de groenmarckt. Maar wij vinden hem in Januari van dat jaar reeds te Amsterdam. 14 Januari 1644 transporteert den E. PIETER QUAST, Konstschilder, aan zijne vrouw ANNA SPLINTERS een huis en erve in 's-Gravenhage op de Groene burgwal aldaar („om verscheijde importante redenen, item „genoegsaem als obligatoire schultkennisse”) belend aan de N.zijde WILLEM COOMANS, aan de Z.zijde GERRIT VAN DRUYVESTIEN, ten westen de Heerestraat. ¹⁾

Hij teekent :

Zelfs woonde hij reeds vroeger weder in de Amstelstad, en wel met zijne egade, zooals blijkt uit de volgende acte :

1 Juni 1643 verklaren eenige personen, ten behoeve van ANNA SPLINTERS, huysvrouw van PIETER QUAST, wonende in de Calverstrate tusschen beyde de Doelens, dat CASPAR RUIJBERGEN daar groote moeite had gemaakt; hij had met den voet van een roemer ANNA SPLINTERS' gezicht opengesneden en gekrabd „sulcx dat de gaten toegenayt worden moesten". Een schilder, PIETER MATTHEUS, is getuige". ²⁾

Zou deze heer RUYBERGEN dezelfde „Domheer" zijn in de volgende Acte vermeld? 3 Juni 1643, dus een paar dagen later, verklaren eenige personen ten verzoeke van d'Heer GASPAN VAN ROUWBERGEN, Domheer tot Wtrecht, dat zij Donderdag laetstleden, s'avonts tusschen 8 en 9 uren geweest sijn ten huysse van PIETER QUAST, schilder, wonachtich in de Calverstraet, tusschen beyde Doelens. De huysvrouw van QUAST was in de koocken. De Domheer was met haer spreekende over eenige hoeren en seijde (o. a.)... ick soude een hoer wel voor haer aensicht slaen, waerop de huysvrouw van QUAST seijde: Wel, Mynheer, gae je in sulcke huysen? antwoordende de requirant daerop: in kercken comen wel hoeren, souden der dan in de herbergen geen comen? waerop de vrouw van Pr. QUAST wederom: Wel, mynheer, ick looff wel dat gy der wel hondert getast en gevoelt hebt..... enz. Eindelijk schold de Domheer haar uit voor een

¹⁾ Prot. Not. J. VAN DER VEN, Amsterdam.

²⁾ Prot. Not. J. VAN DER VEN, Amsterdam.

hoer, waarop zij hem als een furie aanvloeg, krabde en sloeg. Op het gerucht kwam de schilder zijn vrouw te hulp. Hij greep naar een mes, zette het den Domheer op de borst en riep uit: Sacrament, wat heb je gedaan, segh't of ick bruy 't daer deur. Eerst met groote moeite werden de vechtenden gescheiden. PIETER VAN NISPEN was er bij en is de hoofdgetuige; hij had uitgeroepen: „Wat gij doet, met geen messen.”¹⁾

Hebben wij hier niet bijna een schilderij van QUAST voor onze oogen?

Er scheen nog wel eens meer „herrie” te zijn bij QUAST aan huis. II Februari 1644 doet zijne vrouw wêer eene verklaring opmaken door den Notaris J. VAN DER VEN. Den 3^{en} Februari „quamen aan hare deure cloppen „ALEXANDER DE NIJS en JORIS GLAUDE²⁾, en toen sy hen niet in wilde laten, „liepen sy 't hujs met geweld onder en boven, en onder andere moetwillicheden „naemen sy... boven op de Schildercamer het conterfeytsel van de requirante „schonden 't selve met hare vingeren in swarte verff gesteecken, de tronije „kruyselingh over met messen geschrabt en uytgedaen (hebbende) schandige „smaetheden daerop geschreven.” (Volgt nog een lang relaas van al de schanddaden door die heeren in haar huis bedreven, twee groote bladzijden vol!)

15 April 1644 bekent PIETER QUAST, schilder, schuldig te zijn aan JAN ARENTSZ. VAN BLOEMENDAEL te Weesp *f* 235.— per reste van huishuur van het huis daar hij, QUAST, in woont, staande tusschen de beide Doelen in de Calverstraet... QUAST zal vóór 1 Mei *f* 160.— betalen, de rest zes weken later. Als hij met 1 Mei uit het huis vertrekt, zal hij zijne goederen daarin laten tot alles betaald is.³⁾

Uit deze Acte blijkt, dat onze schilder niet ruim bij kas was. Hij schijnt inderdaad verhuisd te zijn, en wel naar de Nes. Die nieuwe woning was niet veel bizonders. „De Witte Sterre” hing er uit. Verscheidene personen verklaren voor den schilder, dat het onbewoonbaar was door het lekken en 17 Mei 1646 verklaart PIETER QUAST, kunstschilder, zelf voor Not. VAN DER VEN, dat het huis is ongerepareerd, vochtig, en dat het er overal lekt. Hij dreigt „geen huur te betalen eer een en ander in orde gebracht is. De eigenaar belooft te komen zien.

Reeds een jaar later had men het „doode lichaem” van onzen kunstenaar uit dat huis ten grave gedragen. Ik heb in de begrafenisboeken van Amsterdam uit dien tijd niet zeer compleet, te vergeefs naar den juisten datum gezocht.

¹⁾ Prot. Not. CL. VAN SANTEN, Amsterdam.

²⁾ Beiden schilders!

³⁾ Prot. Not. C. VLIET, Amsterdam.

Hij moet omstreeks Mei of begin Juni 1647 overleden zijn, zooals men moet aannemen naar den volgenden:

INVENTARIS.

6 Juni Anno 1647.

Inventaris der naergelaten Goederen van wijlen PIETER JANSZ. QUAST, Schilder, bevonden in de huysinge van LAURENS CORNELISZ. DE BOER staende in de Nes, daer de Witte Star uythangt, gedaen maecken door denselven eygenaer als volcht:

In 't voorhuys.

elf Italiaensche glasen Tafel Borden.	een onvoltogen Conterfeytsel.
een Dito Schotel.	een Spaenschè Stoel.
een Dito Kannetgen.	een voeder met 5 flesschen.
een Dito Kelckgen.	een secreetkoffer.
een groote Kaert met rollen van de Belegeringe van Rochel(le).	een Kaert(p)rintgen met rollen.
	een Parsgen.

In een kas onder de Trap van 't voorhuys.

drie Brabantsche huyc Khoetgens.	twee witte linde spreyen.
een mof met sabelsche Randen in een kas.	elf ellen silverpassement.
een Do met witte Randen.	elf swarte haere klee besems.
twee swarte Pluymasien.	een mantgen met Lappen.
een witte gesteken Schort.	een geborduerde Borst met een out
twee nopdoecksche kinderlijfgens.	Lysgen.

Beneden in de Binne Kamer.

twee contrefeytsels van mans met Lysten.	Noch een schilderye Bortgen van een Vrou.
een dito fruyte Bort met ebbenhoutelysten.	Noch twee klyne Bortgens met Lysten.

Voor de Schoorsteen.

een Bortgen van een Oude Vrou's trony met swarte Listen.	een out Jack.
Ses prienten Rontgens met Rollen.	een macheyersche gevoerde Rock.
fier stoelen.	een Bedt; een Peulu, een oorkussen,
een Eycken houtte Cantoortafel met een oude Sprey daerover.	twee dekens, een paar Lakens, een paer gordynen met een Valletgen,
	twee Stoelkusschen(s).

In kas staende aen de Italiaensche Bedstede.

een glase kandelaer.	een Nachthalsdoeck met kant.
een do Italiansche Wyn Romer.	een Vroushemt.
een glazen ey.	een Borst.
een Ost Indische hoorn.	ontrent een pont Gaeren.
een Brootmantgen.	een Kleeibesum.
vier Beffen, tien neusdoecken.	een el.
een linne Voorschoot.	een oude Kleremandt.
drie Lakens.	een Reys Sa(e)ck.
een Linde Borstrock.	een paer grove overmouwe.

In de achter Keucken.

Seven vlesschen.	een heugelkettingh.
drie kannen met litten.	vier stoelen.
een tinne do.	twe snuyters.
een do. Soutvat.	twe stryckysers.
twe bierglasen.	een rooster.
twe Roemers.	een Braet spiet.
een geschilderde tresoor.	een stryckbeckinghe (?)
een out Tafelken met een kleetgen daerover.	een hackmes, een ketel, een emmer.
twe Tangen, een schop, een heugel.	eenich out aerdewerck.

Op de hangkamer.

een kleyn out betgen.	een onvoltogen Schilderije bort son- der lijst.
een deckentgen.	een Leer.
twe Laeckens.	een frans Salmboeck.
een Reys Rock.	

Op Voor-Boven kamer.

twe Schilder Ramen met een geplu- merden doeck.	een Banck.
twe Prientbortgens.	vijff schilderijen sonder listen.
een stoel.	een kinder Slaep Banckgen.
	een tinne Sausiertgen.

Aldus geïnventariseert ende gedaen in Amsterdam ten overstaan van NICKLAES VAN BORN, Nots., beneffens DIRCK ALBERSZ en JACOB DYCKMANS, schilder, getuygen, op den sesten Juni Anno sestienhondert seven en vertich. ¹⁾

1) Prot Not. J. VERHEY, Amsterdam.

Hoe zijne weduwe kort na zijn overlijden met een anderen Schilder in het huwelijk trad (JACOBUS VAN SPREEUWEN) hoop ik binnenkort in een volgend artikel mede te deelen.

Sommigen, naar ik hoor ook de Heer PH. VAN DER KELLEN, gelooven dat QUAST de leermeester van den jeugdigen Prins WILLEM II is geweest. Aanleiding tot dit vermoeden geeft een prent door HONDIUS gegraveerd naar onzen meester (P. QUAST *inv.*) waarop men zes elegant gecostumeerde jongens ziet spelen. Rechts zit er een op een stoel; voor hem een jongen voorovergebogen met het hoofd in diens schoot en een andere jongen op zijn rug, daarachter weer een jongen die zich voorover wil buigen terwijl een ander achter hem blijkbaar ook op diens rug wil springen. Achter de groep staat de zesde, met een hoed van veeren op, te kijken. Onder de prent:

Siet hoe Sijn Hoocheyts Soon, een Prins vol van Couraigien
Hem somwijlen vermaect Int springhen van syn Paigien.

De Heer H. PH. GERRITSEN te 's-Gravenhage bezit in zijne rijke kunstverzameling een band met 22 potloodteekeningetjes, gedeeltelijk zeer zwakke copieën naar teekeningen van QUAST. Op de eerste teekening, een spits van een gothieke kerktoeren, leest men: *Princeps Wuill.* De anderen zijn ongemerkt. Een gedeelte zijn zwak gedane stadsgezichten.

Voorin ligt een briefje waarop het volgende:

Amsterdam.

Myn Heer Cs PLOOS VAN AMSTEL I.C. debet
aan MATTHEUS WOORTMAN.

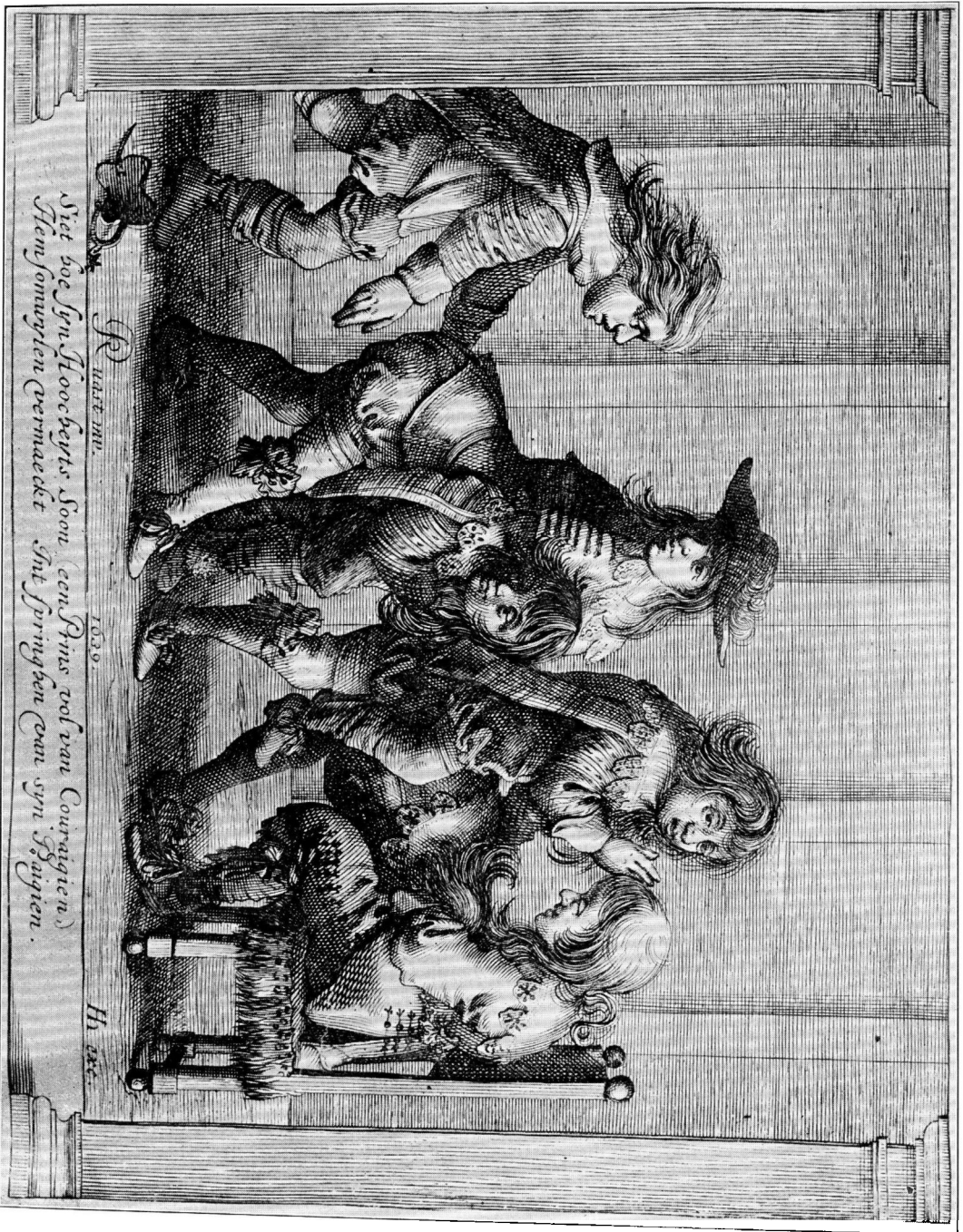
1774.

17 Mey	Voor Een portefoolje, franse bant, voor zijn Doorl. Hoogh.	
(WM DE 5DE Prins van Oranje & a	f 4:—:
	76 stuks Teekeninge op 39 bladen opgeset met Lijsten door	
	Prins Wm de 2de Geteekend in 't Bov.staande Portefoolje „	8:—:
		<hr/> f 12:—:

PLOOS VAN AMSTEL schreef onder „17 Mey”
dit WOORTMAN op myn reek. gebragt.

En er onder:

Deeze bovenstaande 76 Teekeningen en Porte folie heb ik door d'Heer Joncourt Zyn Hoogheid doen overhandigen; Zyn Hoogheid heeft my doen bedanken en doen zeggen, dat ik de resteerende hier in geplaatste Teekeningen nevens het boekje voor my bewaaren zoude. Vervolgens ben ik door zyn Hoogheid voor de gedaane proeven van myn Plaatwerk volgens myn uitvinding in zyn tegenwoordigheid en wegens Zyn Hoogh. eigenhandige Proeven en deeze gedaane moeyten, beschonken met een gouden Medalje.

*Siet hoe syn Sloocherts Soon (en syns vol van Couraigien)
Hemsonnyten vernaeckt sint Springen van syn Vagien.*

P. H. exc.

1639.

H. exc.

GRAVURE VAN H. HONDIUS NAAR P. QUAST.

Waar de andere teekeningen gebleven zijn is onbekend. Denkelijk met de overige kunstschaten van Prins WILLEM V naar Frankrijk vervoerd, is die collectie daar ergens blijven hangen, wellicht in het Prentkabinet der Bibliothèque nationale. Nu blijft de vraag: is het waar, wat ons PLOOS VAN AMSTEL vertelt: zijn dit werkelijk echte teekeningetjes van Prins WILLEM II? Het is blijkbaar kinderwerk; vreemd is het, dat ze met potlood en niet met zwart of rood krijt gedaan zijn. Doch ook van QUAST zelf ken ik teekeningen met potlood op perkament. Den Heer GERRITSEN, die mij welwillend op een en ander opmerkzaam maakte en mij tijdelijk het Album met deze teekeningen afstond, hierbij mijn hartelijke dank!

Behalve de hier genoemde stukken vermeld ik nog:

Een jong man, in bruinachtig geel costuum, in zijn gewone manier. Bij den Landgerichtsrath Dr. PELTZER, te Keulen.

Een borstbeeld van een man met een groote muts en mantel. Gemerkt. Coll. FÜRSTENBERG; was op de tentoonstelling te Düsseldorf 1886.

Twee dames, musiceerende. De eene bespeelt de luit, de andere zingt. Twee heeren spelen tric-trac. (Bizonder fraai werk.) Gemerkt. Coll. DAHL te Düsseldorf.

Het verbinden van een voetwond. Vijf figuren op den voorgrond; een zesde wordt door een zevende op den rug binnengedragen (dus een „chirurgynswinkel”) Kleurig. (Coll. PÂQUES te Luik.) ¹⁾

Soldaten in een herberg. Rechts beneden gemerkt en 1640 gedateerd. 10 figuren. Museum te Mannheim.

Twee bedelaars of venters, de man met een bak voor het lijf gebonden. Copie naar de schilderij te Brunswijk. Museum van Duinkerken ¹⁾.

Een tweede copie of repleik naar die schilderij bij den Heer LENGART te Rijssel ¹⁾

Een Corps de garde, in schemering gehuld. Hoofdpersoon is de wacht-hebbende officier met een met véeren getooiden hoed, geelen kolder, bruine laarzen, witte koussen, naar rechts gewend. Een mantel over den l. schouder, een stok in de r. hand. Hij ziet den beschouwer aan. Een zijner soldaten, op den rug gezien, gaat in het wachtlokaal. Rechts een aantal soldaten en een boer en boerin om een brandend vuur. Donkere achtergrond; voluit gemerkt. Coll. WEBER te Hamburg, No. 215.

Twee goede stukken in het Museum te Bamberg, zijnde:

Een dorpschirurgijn opereert een vrouw (van den steen?) aan het voorhoofd. Een man houdt de op een stoel zittende vast. Een lachende boer, die een kermende vrouw op den rug draagt, komt de kamer binnen. Gemerkt.

¹⁾ Mededeeling van Dr. C. HOFSTEDE DE GROOT.

Tandmeester, die een jongen boer een kies trekt. Naast hem zit aan tafel een vrouw die glimlachend toeziet hoe een tweede boer zijn vrouw op een kruiwagen in de kamer rijdt. Gemerkt als voren. (Nos. 266 en 267 van den Catalogus.)

Ruitergevecht, in den trant van JAN MARTSEN DE JONGE Links de hoofdgroep, rechts enkele ruiters, gedeeltelijk in het water. Vet en krachtig geschilderd, bruine tronies. Met het Monogram P. Q. gemerkt. Coll. SEMENOW, St. Petersburg.

Een zeer groot ruitergevecht als voren bij Prins KOUDACHEFF, St. Petersburg.

Paartje, de menuet dansend. Hij in 't wit, zij in 't blauw. Links 4 musiceerende personen. Monogram en 1639 Coll. SEMENOW, St. Petersburg.

Soldaten in een keuken. Vier personen op den voorgrond; twee officieren met twee vriendinnen. Elf personen op den achtergrond, die min of meer monochroom gedaan zijn. Volgens Dr. C. HOFSTEDE DE GROOT de kleurigste QUAST hem bekend: Gemerkt en 1636 gedateerd. Slot Kronenborg, No. 284 (daar aan DAV. RIJCKAERT toegeschreven.)

Zes tafereelen uit het Lyden van Christus. Gevangenneming, Avondmaal, Petrus' verloochening, de Kruisdraging, Christus voor Herodes en Gethsemané. Dr. HOFSTEDE DE GROOT zegt: herinnert half aan de school van REMBRANDT, half aan BENJ. CUYP. Niet zeer fraai. De meesten gemerkt: P. QVAST, en 1641 gedateerd. Slot Gaunö in Denemarken.

NB. Ik vond deze stukken reeds vermeld in een Inventaris van KATHRYNA VAN AVIGNON, den Haag 1648, als: Twaalf stukken van de passie, gedaen by QUAST. Waar de andere zes zijn bleef mij onbekend.

Een kwakzalver. Coll. HAUZEUR DE SIMONY, Verviers.

De plundering van een rijke woning. De eigenaar smeekt om genade. Dit stuk in de Verzameling CHEWOSCHINSKY te St. Petersburg, is voluit gemerkt en 1634 gedateerd.

Vrolijk gezelschap met een vrouw die op de luit speelt. Gemerkt en 1638 gedateerd. Museum te Göttingen.

Bij KRAMM wordt vermeld een gezelschap met musiceerende en zingende lieden, achter de deur van een kamer, waarin een deftig gekleede dame voor een crucifix op den grond ligt.

Kaartspelers. Coll. JACOBSON, Stockholm.

Barbierswinkel. Museum te Cassel.

Met den brand van het Museum Boymans te Rotterdam ging te gronde: een chirurgijn, die een oude vrouw opereert, en een grijsaard met een schedel in de hand.

In de Ermitage te St. Petersburg: Een elegante dame, in rijk toilet. Gemerkt.

Een operatie, door een in wit satijn gekleed chirurgijn.

De dood, een skelet, komt, op een trompet blazend, de kamer binnen. Nog verscheidene andere figuren.

Twee schilderijen met een tandarts en een oogarts in het slot te Schleissheim. De karikatuur van een mismaakt man. Museum te Nantes (No. 471.)

QUAST schilderde ook figuren in landschappen van SCHOEFF (o. a. in een stuk in mijne verzameling) en in die van ADRIAEN MUYLTIËS „seer acrdich en plaisant.”¹⁾

Ik zag o. a. nog:

Een kerk, waarin links een monnik in een preekstoel staat te preeken, de kerk goed geschilderd; twee zingende kinderen links in geel en rood, op koper. Coll. DELAROFF, Pawlowsk.

Een man met harnas links, op den achtergrond tilt iemand een meisje in de hoogte. Ten onrechte aan DUCK toegeschreven. No. 130 der Gallerie Leuchtenberg, St. Petersburg.

Een enkel mansfiguur. Coll. KAUFFMANN, Frankfurt a/M.

Een ruiter, met zijn linker been op een ton staande, terwijl een man met bruinen knobbelneus zijn laars vastmaakt. Een olijke meid steekt haar rechter arm door 's-ruiters linker arm terwijl zij haar linker hand doet rusten op den kop van zijn helper. De ruiter houdt in de rechterhand een pijpje. Links staat een schimmel; op den voorgrond rechts een paar bossen stroo. Nog 3 figuren. Vet en krachtig geschilderd in warme bruine tinten, aardig als sujet en gecstig gedaan. Gem. P. Q. Was 1897 bij den kunsthandelaar GOUDSTIKKER.

Een corps-de-garde bij Lord ILCHESTER, aan PALAMEDES toegeschreven, leek mij eer van QUAST.

Een man, die een boer van de Kei snijdt. Goede kwaliteit. Museum te Nîmes. No. 136.

In een schuur een speler op de doedezak, een tweede muzikant, een man met een pot in de hand en twee kinderen. In het midden twee dansende paren. Links vriende paren. Heet ten onrechte OSTADE. Museum te Aix en Provence No. 325.

Een merkwaardigen QUAST, gemerkt, zag ik voor ca. 20 jaren bij den kunsthandelaar MONCHEN te 's-Gravenhage. Het stuk stelde een vrek voor te midden van zijne schatten, terwijl de dood (als skelet) de kamer binnentreedt. Dit werk was bijzonder uitvoerig en fijn gedaan en een zeer goed specimen van den meester.

Een tamelijk groot enkel mansfiguur ten voeten uit, geel bruin costuum met rooden rand. Gem. P. Q. (inéén). Bij den schilder KNAUS te Berlijn.

1) Zie Oud-Holland 4, 197.

Twee dergelijke stukken bevonden zich eertijds in de Coll. DOETSCH te Londen.

In de coll. HOUCK te Deventer bevonden zich twee grappige stukken van QUAST; de broektrekkers, en de overwinning der vrouw. Op het laatste kruipt een man op handen en voeten over den grond, terwijl een oude leelijke vrouw, met een zweep in de hand, hem ment. Was dit soms een zinspeling op het huwelijksleven van den schilder zelf?

In 1883, Nov. werd er door FR. MULLER & Co. te Amsterdam een aardige corps-de-garde van QUAST verkocht, gem. P. Q. (aanéen) 1639.

Een boer (in licht rood met gele broek) die door een kwakzalver in 't groen aan den voet geopereerd wordt. Een helder, vroeg werk. Coll. WESENDONCK, Berlijn.

Een dame (in geel bruine zijde) met 2 heeren, de een speelt op een mandoline; rechts op den achtergrond een vriend paartje. Groote figuren. Museum, Leipzig.

Een musiceerend gezelschap; links een dame in roode japon, de viola di gamba bespeelende. Bruinachtig; goed werk. Coll. HÖLSCHER, Mühlheim a/Rh.

Bij CHRISTIE, MANSON & WOODS te Londen werd 28 Febr. 1891 een echte QUAST verkocht onder No. 84: Portrait of a Cavalier, voor 28 guinjes.

Volgens Dr. HOFSTEDE DE GROOT is er te Bordeaux in de Coll. ASAM een zittend man bij een kruiwagen door QUAST.

Een vrouw, die een man een pot vol water over den nek gooit. Gem. met monogram bij den Heer HAVERKORN VAN RYSEWIJK te Rotterdam.

Een gezelschap met 16 figuren. Op den voorgrond eenige zeer karakteristieke typen van QUAST. Heette in de Coll. LIPPMANN DIRCK HALS. Coll. STERN. Weenen. ¹⁾

In het Museum te Brunswijk vindt men drie stukken:

No. 568. Een brandewijnverkooper met een oude vrouw.

„ 569. Een bedelaar met zijn wijf.

„ 570. Een zittend drinkebroer.

Mr. CH. M. DOZY zag in 1896 bij een R. K. geestelijke te Delfshaven een Christus aan het kruis, gem. P. QUAST.

In de Coll. PEIN te Berlijn bevond zich een zeer goed stuk van QUAST, gem. P. Q. 164... dat aldus in den Catalogus (Keulen, 1888) beschreven wordt:

L'infirmierie. Grande salle, ornée d'une Statue de la Vierge; on y voit péle-mêle des estropiés, des blessés, des malades, hommes, femmes et enfants, debout assis ou couchés par terre sur de la paille. A gauche un homme dormant,

¹⁾ Mededeeling van Dr. C. HOFSTEDE DE GROOT.

enveloppé dans un manteau rouge. En face de ce dernier sur une marche un cavalier, portant épée et bâton. Paneel H. 62½ br. 47 cm. Dit fraaie stuk, licht en in warme helderbruine toonen geschilderd, bracht toen reeds 1450 Mk. op.

Onder de teekeningen die ik van QUAST in particuliere verzamelingen zag, noem ik een P. QUAST 1640 gemerkt in de voormalige Coll. HABICH te Cassel, met vijf heeren en 5 dames, een pauw en een fontein als een der besten. Ook was er in die verzameling een „luijseknippertge” op perkament.

Zelf bezit ik van hem een teekening op perkament, zijnde Jezus in Gethsemané.

Een rijke verzameling Quast-teekeningen bezit de Heer A. VON BECKERATH te Berlijn. O. a.: een man met een uil op zijn rug; rood krijt. Gemerkt. Een dito ged. 1636. De Engel bij Maria; gem. *Pieter Quast* 1638; met potlood op perkament. Een zeer fraai ijsvermaak. Met potlood en O. I. inkt. Beeldig en geheel genre VAN GOYEN doch voluit gemerkt: *P. Quast*. 1638. Deze geheel afwijkende teekening is zeer mooi: schaatsenrijders, l. op den voorgrond een groep bij een tent.

Ook een groote, wat vervelende potloodteekening op perkament: 9 groote figuren. In een armoedig huis zit men te rooken en te drinken, terwijl een vrouw zich in een bedstede aan een beddekwest opricht. Ook bezit de Heer VON BECKERATH een olieverf-studie op donker papier met wit en grijs.

In de Albertina te Weenen ziet men een reeks teekeningen van QUAST. Een vreesselijk „zeeziek” man. 5 aardige figuurtjes, costumes, op perkament. Een groote teekening, kermiscène. Achilles en Polixena, bij Apolloaltaar, rechts Paris, die zijn boog spant om hem in de hiel te schieten, gem. *Pieter Quast* 1645, alles met potlood op perkament.

In het Prentkabinet te Dresden weér een serie van Quast-teekeningen. Drie dansende arlekijs met rood krijt. (Zie hiervoren onder de biographische bijzonderheden.) Een schaatsenrijder met dito. Allen van achteren met zijn monogram gemerkt en genummerd; er schijnen er 40 geweest te zijn. Onder de vele anderen (van 1638 o. a.) één teekening die aan een hierboven beschreven schilderij herinnert: een vrek, omringd door geldzakken, terwijl de dood hem komt halen; gem. en 1643 gedateerd.

In het Museum te Darmstadt bevinden zich verscheidene aardige teekeningen van QUAST. Eene van 1645, stelt voor een tooneel waarop een schilder onder de toeschouwers, die eens anderen toeschouwers partes posteriores gebruikt als doek of paneel om er op te schilderen! Een heele serie aardige teekeningen, meest gemerkt.

In het Louvre bevindt zich een heel studieboek met teekeningen van QUAST; merkwaardig genoeg zijn dit meest landschappen!

Ook in de Oude Pinakothek te München zijn verscheidene teekeningen van QUAST; o. a. 19 stuks met rood krijt en een aardig vrouwenkopje van 1634.

In oude veilingen komen schilderijen en teekeningen van den meester te dikwijls voor om ze allen hier op te sommen. In de 18e eeuw brachten ze meest maar enkele guldens op. Alleen in de veiling Schönborn, Amsterdam 16 April 1738, werd een Bataille van Vis en Vlees, door PIETER QUAST met ruim *f* 61.— betaald.

Veiling HARTSOEKER, 1742, den Haag: een capitaale Ordonnantie met vrolijke boeren, seer schoon geschildert door QUAST, h. 1 v. 8 d., br. 2 v. 4 d. *f* 45.—

Wel het vroegst genoemde werk bevond zich bij CORNELIS VAN SANTVLIET te Amsterdam, die o. a. bij een schilderij-transport van 17 Nov. 1633 overdroeg: een soldaetje van QUAST voor *f* 10.— (een CODDE *f* 30.—, een PALAMEDES *f* 36.—)

In 1638 bezat JAN DE CONINCK, o. a. een keysnijder van QUAST.

Bij FLORIS SOOP (te Amsterdam) hingen 1657 aan den wand: 11 teekeningen van QUAST in lijsten. Ook schilderijen van HERCULES SEGHERS en VAN GOYEN.

In 1654 vind ik reeds een copie naar QUAST in een Amsterdam'schen boedel.

De schilder MATTHEUS BLOEM leende 1655 geld op zijne zeer laag getaxeerde schilderijen. Daarbij een tronie van QUAST *f* 10.— (zijnde een teekening) een grotje van QUAST *f* 12.—, een graeuwe boerentronie van QUAST *f* 5.—

Interessant zijn de stukken in den boedel van JOAN RAPHOEN 23 Apr. 1657 te Amsterdam. Behalve teekeningen ook een naeckte Venus van QUAST; een groot stuck zijnde een leger van QUAST.

MAERTEN PIETERSZ. DAY bezat 1659 vijf teekeningen van QUAST, die naast een out man van REMBRANDT hingen.

De schoonvader van den bloemschilder CORNELIS KICK, HARMEN CLAESZ. SPAEROOGH, die een aardige collectie bezat, liet in 1676 o. m. na een gezelschap van QUAST. (Ook een stuck met kinderkens van den tamelijk zeldzamen CAMERARIUS.)

In een zeer groote collectie, die van ANTHONI GAILLARD, te Amsterdam, bevond zich bij diens overlijden 29 Oct. 1639:

Een barbierswinckel van PIETER QUAST.

Vier boertgens, een cleyn stuckge van denselven.

Een boerekerck van PIETER QUAST. (Denkelijk het hierboven genoemde stuk te Pawlowsk bij den Heer DELAROFF.)

Ook reeds een copy naar QUAST, soldaten.

In die verzameling waren ook verscheidene schilderijen van ADR. BROUWER,

DE BLOOT, CODDE, PALAMEDES e. a. De ca 200 schilderijen zijn allen nauwkeurig gecatalogiseerd.

Eens, in 1654, wordt een zeer fraaie teekening van QUAST op *f* 25.— geschat.

JOAN ROETERS, secretaris van Amsterdam, liet bij zijn overlijden, 1668, na: een quacksalver met een geselschap van QUAST.

Bij JOHAN VAN MIEROP bevonden zich (te Delft) in 1644 reeds 2 personagien van QUAST. Bij CORNELIA CROOCK te Delft (1662) een stuck van Christus in 't Hoff van Gethsemané door QUAST.

De Heer JOHAN VAN LANGENHOVEN in den Haag bezat 1651 o. a. een banquetje van QUAST, en ses teykeningen van den selven.

Bij CORNELIS VAN DER BEECK te Delft worden in 1646 twee zijner teekeningen op *f* 4.— geschat!

Mr. PIETER VAN DEN BOETSELAER, Rentm^r. der Domeynen van S. H^t. transporteert aan Burgem^r. BOTH VAN DER EEM o. a.: Seven teekeningen van QUAST met glas overdect. (den Haag, 1656) Tusschen 1640—1670 vind ik zeer vele zijner teekeningen in goede boedels uitdrukkelijk vermeld. Zij worden meest op *f* 1.— à *f* 3.— het stuk gewaardeerd.

PAULUS PIETERSZ. OUTHOFF bezat 1670 (in den Haag) Twee stuckies van CRAEN en *Juffrou* QUAST (*f* 15.—). Men zou hieruit opmaken dat de vrouw van QUAST óók het penseel hanteerde!

De commies BORT in de Molenstraat (den Haag, 1646) bezat een heele verzameling werken van QUAST.

Onder de ca. 30 teekeningen trekken de aandacht 14 stuks, uitbeeldende de Passie, die op *f* 95.— getaxeerd worden, wat ons doet denken, dat zijn werk gedurende zijn leven toch wèl gezocht was. Een schilderij, masquerade, *f* 27.— Een groot stuck, ANTONIUS en CLEOPATRA, *f* 37.—

De schilder JEAN DUVIGNON in den Haag bezat in 1776 o. a. een teekening van QUAST, gevecht van romeinsche krijgsknechten te paard op perkament uitvoerig geteekend.

CONSTANTIJN JACOB VAN RENESSE liet in 1781 na: een te bed liggende vrouw door P. QUAST.

Reeds 14 Maart 1634 wordt te Amsterdam een stuckje van QUAST geschildert, op *f* 12.— getaxeerd. In 1660 geldt er een bordeeltje van QUAST *f* 8.— De fameuse kunstkooper JOHANNES DE RENIALME had 1640 een tronietje van QUAST in een koperen lijst *f* 4.—. Maar vergeten wij niet, dat een toebacqdrincker van HALS toen op *f* 12.—, een priester van REMBRANDT op *f* 100.— geschat werd. De chirurgijn DIRCK VAN DER SNOECK bezat te Leiden in 1656 vier schilderijtgens met de pen gedaen van PIETER QUAST.

In den desolaten boedel van JORIS VAN WAERDEN, te Amsterdam, 11 July 1663, vind ik: een teekeningh van verscheyde Anticquen in een ebbe lijst, door QUAST gedaen *f* 2 — 10 — o. Een dito wesende een boerengezelschap door QUAST *f* 2.—.

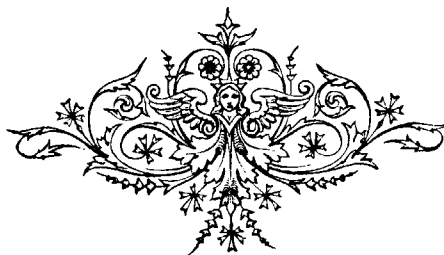
In een Haagschen boedel van 1667 komen 25 teekeningen van QUAST voor. In den boedel van den Amsterdammer LAMBERT TELGHUIZEN, 1685 komt voor: Een groot stuck in 't voorhuis, met persoonasien, daerin onder anderen staet: Hier leyt begraven ROELANDT, van QUAST (*f* 25.—).

In 1673 taxeeren de schilders SANTVOORT en GERRIT UYLENBORCH den boedel van JAN DE HOEST. Hij bezat o. a. een stuck daar LASARUS van den doot verweckt wordt, door QUAST (hierbij geene prijzen).

Een vrouwtje dat op de luyt speelt van QUAST *f* 6.—

Deze lijst maakt volstrekt geen aanspraak op volledigheid, maar geeft ons m. i. wel den indruk, dat QUAST, die in de kracht van zijn leven overleed — hij was maar ruim 40 jaren oud geworden — niet stil gezeten heeft; dat hij in de XVIIe eeuw tot de schilders behoorde, wier werk in goede verzamelingen werd aangetroffen, doch langzaam in 't vergeetboek geraakte. QUAST heeft een aantal etsen gemaakt en er zijn een reeks zijner schilderijen in prent gebracht. KRAMM vermeldt er een en ander van. Mijn mederedacteur hoopt later die prenten nader te beschrijven.

Gelukkig zijn er nog werken genoeg van dezen verdienstelijken schilder over om hem te leeren kennen, en ik verheug er mij over dat een zijner allerbeste stukken thans een Nederlandsch Museum siert.

NASCHRIFT. — Reeds was dit stuk afgedrukt toen ik nog vond den
INVENTARIS van ARIS HENDRICKSZ. HALEWAT. Amsterdam, Maart 1645.

En daarin:
een stuck van QUAST, sijnde soldaeten, boer en boerinnen en kinderen, op panneel met een swarte lijst.
een boer en boerinne dans van QUAST op panneel met een swarte lijst.
een Paris en Helena in een porspectyff (sic!) van QUAST op doeck met een Italiaense gebiesde vergulde lijst.

A. B.